U Vinici kod Tomislavgrada od početka srpnja pa do početka kolovoza 2009. nikao je Glagoljaški oltar sa spomenikom u čast svim umnicima Vinice, svima onima koji su gradili i podizali Vinicu i ovaj hrvatski kraj. Ovdje donosimo opis toga spomenika u sklopu cjelokupnoga crkvenog dvorišta, te poziv za novčanu i svekoliku drugu pomoć u ostvaraju ovoga spomenika.

Projektanti ovoga spomenika su ing. Petar Gale iz Zagreba, rodom iz Galića u župi Rašeljke, i ing. Milan Čamber iz Vira. Izvođači radova su majstori radionice Mramor Vir kod Posušja. Ovdje donosimo opis toga spomenika u sklopu cjelokupnoga crkvenog dvorišta, te poziv za novčanu i svekoliku drugu pomoć u ostvaraju ovoga spomenika.

1. Glagoljaški oltar s ostalim znakovnim elementima u Vinici jest spomenik ali to je i oltar za vanjska misna slavlja, barem dva puta godišnje. Ozidan je od kamenih blokova, a kameni križ je sastavljen od dva dijela. Onaj prolaz kao vrata s polulukom na spomeniku označava ovozemnost i onozemnost, o čemu su glagoljaši propovijedali kao svećenici. Naime, to nas sve podsjeća na ulazna vrata u crkvu kao građevinu gdje se sakuplja na liturgijska slavlja živa Crkva, Narod Božji, o čemu su oni maštali u tome turskom vremenu, ali i u vremenu njihova osporavanja zbog jezika u liturgiji i koječega drugoga. Ova nedovršenost crkve, koju su oni htjeli zidati na raznim mjestima gdje su djelovali, doziva nam u svijest to nesretno vrijeme strane sile i domaće prisile da odustanu od svoga hrvatskoga i crkvenoga djela, a činjenica je da nisu nigdje podigli crkvu nego su uvijek mise slavili pod vedrim nebom (sub divo). Ono čvrsto i stameno što je glagoljaše motiviralo u njihovu životu i radu jest Kristov križ koji je ovdje projektiran kao velebni kameni križ s nacionalnim obilježjima u podnožju. Imali su oltar (altare portabile) na kojem su slavili svete mise i s kojega su dijelili ostale sakramente, ali i za nj su se morali boriti u tim i takvim vremenima. Na oltaru je najstariji kršćanski znak riba, te tako ovaj oltar s dva podnožna kamena bloka i uklesanom ribom gotovo kao da plovi kroz prostor i vrijeme. Ovdje je uz oltar ambon odakle se naviješta Božja riječ i krstionica koja označava čin svetoga krštenja i ulaska krštenika u Crkvu, te svijećnjak. Zanimljivo je da će sam Gospod, kada bude otvarao nebo za kišu, puniti onu krstionicu vodom, te će se uvijek vjernici moći tom vodom i prekrižiti kada se zateknu u to vrijeme na tome spomeniku, a u zimskome razdoblju voda će se mrznuti ali ovome kamenu neće naškoditi jer je on otporan na jake ledove.
Imena glagoljaša iz Vinice bit će ispisana ispod njihovih brončanih likova i bit će to postavljeno na nekoliko kamenih blokova u blizini križa. Ono što naš biskup Ratko Perić piše u svojim člancima u listu Crkva na kamenu o tim našim dragim misnicima, ili kako reče fra Leo Petrović “zlatnim misnicima“, to na svoj način prikazuje ovaj spomenik. Oni su, dakle, nositelji crkvenosti, katoličanstva, pismenosti, hrvatstva... Stavit ćemo i ime zaslužnoga biskupa za naše glagoljaše a to je Nikola Bijanković. Taj dio posla uradit će akademski kipar Jure Žaja, rodom iz Aržana a

nastanjen u Zaprešiću.
Tu su i kamena sedia, sjedala, između kamenoga oltara i spomenika... Oltar je u središtu i vrlo je dominantan, jer su pothvati glagoljaša bili velebni u vjerskom i nacionalnom smislu... Cijeli prostor sa stepenicama bit će popločan tvrdim domaćim kamenom.

2. Taj se spomenik nalazi ispred glavnoga ulaza u župnu crkvu, odnosno smješten je u jednom dijelu dvorišta što se temeljito uređuje, a između nove crkve iz 1939. god. i dobrano obnovljenoga starog župnog dvora (nekadašnje turske kule koja je 1885. god. predana na uporabu novoosnovanoj župi Vinici i služila je Crkvi sve donedavno!) nalazi se kameno postolje na kojem je postavljen Gospin kip, koji je visok 70 cm, a djelo je kipara Bože Vrekala. Oko kipa postavljena je velika metalna aureola ukrašena listovima vinove loze i lijepim grozdovima, što je djelo Mate Madunića iz Ciste Velike, direktora Pileševićeve bravarije. Ispod Gospina kipa stoji natpis Trg glagoljaša, pa tako imamo četiri objekta na tome Trgu glagoljaša: Župni dvor na br. 1, Stari župni dvor na br. 2, Dvoranu graditelja crkve don Ante Buconjića na br. 2A i župnu crkvu Marijina Rođenja na br. 3. U neposrednoj blizini toga kipa konzervirani su temelji stare srednjovjekovne crkvice što su je radnici otkopali prilikom uređivanja dvorišta. Arheologinja Marija Marić našla je taj podatak u nekim knjigama Zemaljskoga muzeja u Sarajevu i ona će najvjerojatnije ovu crkvicu stručno opisati. Arheolog i teolog dr. fra Bono Vrdoljak rekao je da se bolji spomenik u dvorištu nije mogao napraviti od otkrivene ove crkve. Crkva je konzervirana i popločana, a u pločnik svetišta stavljene su kamene ploče u obliku križa kao i u pločnik lađe, ito one sačuvane ploče što su pripadale podu te crkve dok su ostale upotrijebljene u druge svrhe mnogo prije. Na jednom prozorskom luku Mario Subašić uklesao je godinu 2008. s križem. To je godina otkopavanja temelja te crkve i uređenja crkve. Bit će također negdje na prikladnu kamenu i natpis da je crkva iz srednjega vijeka. U prezbiteriju ove crkve postavljen je kip sv. Ante Padovanskog koji je visok 45 cm i pretpostavka je pojedinih arheologa da se gradnja ove crkvice poklapa s djelovanjem ovoga velikog sveca i naučitelja Katoličke Crkve. Ispred dvaju spomenutih dvorova nalazi se čatrnja, nakapnica, koja je stara oko 250 godina koliko i kula, odnosno stari župni dvor koji je na Trgu glagoljaša 2. Ona je također obnovljena i uklopit će se u cjelokupno uređenje crkvenoga dvorišta. Ta čatrnja još drži vodu i uređena je tako da izgledao kao neki spomenik, poglavito kada dobije svoj metalni poklopac iz Pileševićeve bravarije, a konzervirana crkvica na poseban je način spomenikom. U njoj su naši vinički glagoljaši, a moguće i drugi iz Buška blata i Roška Polja, te roškopoljski i vinički župnici slavili svete mise i propovijedali ondašnjem puku. A ako nisu u njoj slavili svete tajne, onda nije isključeno da su to činili u Bilobrkovoj pećini... Dvorište će imati pločnike, šetnice i zelene površine koje su već posijane travom.

Ne smije se smetnuti s uma i činjenica da su ovu srednjovjekovnu crkvicu, kao i stari župni dvor, obnovila trojica prvih viničkih župnika: fra Bono Kvesić (1885.-1886.), fra Ante Karačić (1886.-1887.) i fra Bariša Drmić (1887.-892.). Crkvica je služila svojoj svrsi do 17. prosinca 1939. kada je blagoslovljena nova crkva Rođenja Marijina, a potom je ponovno srušena, ne nasilno kako je to učinjeno 1516. god. najezdom Turaka te je otada pa do svoje obnove bila pod zemljom. Uskrsla je i bila svjetionikom na Brigu u Vinici, a onda je srušena, te dio njezina

pločnika postavljen je u prezbiterij nove crkve i na dva ulaza.
Dodajmo i to da u Vinici postoji još jedna crkva iz prijeturskoga vremena, koja je 1858. god proširena za vrijeme roškopoljskog župnika fra Petra Kordića, jer je do osnutka Vinica bila u sastavu sa župom Roško Polje. No, i rimsko razdoblje ostavilo je svoje tragove na ovome našem prostoru pa čak i baziliku u vremenu darovane slobode Milanskim ediktom rimskoga cara Konstantina Velikog (313. god.).

Kad se sve ovo ima u vidu, onda se stječe dobar dojam o cjelini crkvenoga dvorišta u kojemu ćemo imati nebrojeno mnogo poruka što polaze od Glagoljaškoga oltara i spomenika njima u čast kao i svima onima koji su njegovali velebnu kolijevku hrvatskoga naroda u Vinici i okolici.

Ovdje se sve pokušava uraditi tako da se domaći osjete ponosnima i da se sve odseljenike zainteresira za stari kraj u kojemu su rođeni, odgajani, učeni a oni su danas i uglednici po svijetu i u Hrvatskoj, te mogu pomoći svome zavičaju koji im je bio kolijevkom, bešikom, gdje su zavoljeli život, vjeru u Boga i svoj hrvatski narod te mu stalno služe.

Svoje priloge možete poslati posredstvom Splitske banke i ovih žiroračuna:
Splitska banka
Žiroračun: S.W.I.F.T. SOGEHR22
IBAN HR34 2330 0033 6002 83586
Konto: 5000995500 - euri i druge valute;
50009955001 HKR (kad se šalje preko Splitske banke) - kune;
2330003-3600283586 (kad se šalje s drugih banaka) - kune

Sve srdačno pozdravljam i pozivam na suradnju za budućnost Vinice!
Vinica, 4. rujna 2009.

don Ilija Drmić